

บทบาททางการเมืองของ เจ้าสุพานวง (ค.ศ. 1945-1975)

สัญญา ชีวะประเสริฐ

เช่นเดียวกับที่โฮจิมินห์เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนาม เจ้าสุพานวงเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อเอกราชของลาว สิ่งที่แตกต่างกันคือ ขณะที่โฮจิมินห์ยังคงเป็นสัญลักษณ์ของระบอบคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม (ถึงแม้ว่าโฮจิมินห์จะเสียชีวิตก่อนที่คอมมิวนิสต์จะได้รับชัยชนะเหนือเวียดนามทั้งหมดในปีค.ศ. 1975) แต่ในลาวไกสอน พมวิหานซึ่งเป็นที่ทราบกันภายหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1975 ว่าเป็นผู้นำอันดับหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์ลาว (พรรคประชาชนลาว) ได้เข้ามาแทนที่เจ้าสุพานวงในฐานะผู้นำประเทศ “ก้าวสู่เส้นทาง

อันสว่างไสวของลัทธิสังคมนิยม” (เห็นได้จากเอกสาร รูปภาพ แผ่นป้ายและการสร้างอนุสรณ์สถานของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว)

ภาพของผู้นำลาวทั้ง 2 คน เจ้าสุพานวงผู้นำปฏิวัติ สัญลักษณ์ของเอกราช ความรักชาติ และไกสอน พมวิหานผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ สัญลักษณ์ของการสร้างชาติในยุคใหม่ สะท้อนให้เห็นถึง 2 ยุคสมัยของฝ่ายซ้ายในลาว จากการเป็นฝ่ายปฏิวัติ มาสู่การเป็นรัฐบาลโดยพรรคคอมมิวนิสต์ ที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านการจัดตั้งองค์กรอุดมการณ์ และภาพลักษณ์ของผู้นำ

ขณะที่ภาพของไกสอน พมวิหาน กับ

ส.ป.ป.ลาวยุคใหม่เป็นภาพที่เห็นได้ค่อนข้างจะชัดเจน ภาพของเจ้าสุพานวงในฐานะผู้นำการปฏิวัติของลาวดูเหมือนจะยังคลุมเครือหรือมีภาพที่แตกต่างกันหลากหลาย เช่น เมื่อมีการกล่าวถึงแนวคิดทางการเมืองของท่าน สถานภาพของท่านในพรรคประชาชนลาว และที่สำคัญคือสถานภาพของท่าน 2 ด้านที่อาจดูเหมือนขัดแย้งกัน คือ การเป็นสมาชิกของราชวงศ์ และการเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ 2 ด้านที่แตกต่างกันนี้ กลายเป็นฉายาที่ใช้เรียกเจ้าสุพานวง (โดยผู้สื่อข่าวตะวันตก) ที่รู้จักกันดีคือ “เจ้าชายแดง” (Red Prince) สำหรับประชาชนลาว ท่านเป็นวีรบุรุษสงคราม เป็นผู้นำทางการเมืองที่ได้รับความนิยม และเป็นน้องชายของผู้นำลาวที่สำคัญที่สุดอีก 2 คนคือ เจ้าเพชรฆาต ผู้ก่อตั้งรัฐบาลลาวอิสระ และเจ้าสุวันนะพูมาผู้นำฝ่ายเป็นกลาง ต่างจากภาพลักษณ์ของท่านในแวดวงการเมืองระดับประเทศ ความเป็นคอมมิวนิสต์ของท่านไม่เป็นที่ถูกคำนึงถึงมากเท่าความเป็นเจ้าผู้เสียสละ และความรักชาติของท่าน

อย่างไรก็ตามความเป็นเจ้าที่มีความสัมพันธ์กับชนชั้นนำแบบจารีตดั้งเดิมของลาว และอุดมการณ์ทางการเมืองของเจ้าสุพานวง ทำให้ท่านเป็นทั้งผู้นำของอุดมการณ์ทางการเมืองแบบตะวันตก และเป็นทั้งผู้นำแบบจารีต ภาพลักษณ์ทั้งสองด้านล้วนมีผล

กระทบต่อสถานภาพ และบทบาทของท่าน ในการปฏิวัติลาวตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1945-1975 นอกจากนี้บทบาททางการเมืองของท่านยังมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการปกครอง ธรรมนูญ และอุดมการณ์ที่ฝ่ายปฏิวัติเลือกมาใช้ในการต่อสู้ ซึ่งแตกต่างจากการต่อสู้ระหว่างฝ่ายปฏิวัติกับฝ่ายรัฐบาลในเขมร และเวียดนาม เพราะฝ่ายปฏิวัติในลาวสามารถเข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลผสมกับฝ่ายราชอาณาจักรถึง 3 ครั้ง ทุกครั้งเกิดในสมัยที่เจ้าสุวันนะพูมาพี่ชายของเจ้าสุพานวง เป็นนายกรัฐมนตรี

เจ้าสุพานวง (ขวา) และไกสอน พมวิหาน
ค.ศ. 1950

ชีวิตในช่วงต้นของเจ้าสุพานวง

เจ้าสุพานวงเกิดเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1909 (16 ปีหลังจากฝรั่งเศสเข้าปกครองหลวงพะบาง) ที่บ้านธาตุหลวง เมืองหลวงพะบาง เป็นโอรสองค์สุดท้ายของเจ้ามหาอุปราชบุณคง และหม่อมคำอ้วน(ภรรยาคนที่ 11 ซึ่งมาจากตระกูลสามัญชน) ตำแหน่งเจ้ามหาอุปราชนี้เป็นตำแหน่งวังหน้าในหลวงพะบางถือว่ามีผลสำคัญรองจากเจ้าชีวิต

หลวงพะบางเป็นอาณาจักรที่เกิดจากการแตกแยกของอาณาจักรล้านช้างในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อฝรั่งเศสเข้าปกครองดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงตั้งแต่ ค.ศ. 1893 แล้วได้รวบรวมบริเวณที่เป็นประเทศลาวในปัจจุบันนี้เข้าเป็นเขตแดนเดียวกัน และรวมลาวเข้าในระบบราชการอินโดจีนของฝรั่งเศส ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ราชสำนักหลวงพะบางยังรักษาอำนาจตามแบบจารีตอยู่ได้ในเขตอำนาจของหลวงพะบาง คือ หลวงพะบาง ซำเหนือ ไชยะบุรี และพงสาลี (Toye. 1968, p.58) โดยสมาชิกราชวงศ์ได้รับตำแหน่งการปกครองตามแบบดั้งเดิมในหลวงพะบาง แต่อำนาจสูงสุดในการปกครองตกอยู่กับ Resident Superieur ซึ่งเป็นผู้ปกครองลาวทั้งหมดโดยมีศูนย์กลางการปกครองที่เวียงจันทน์ ต่อมาเมื่อมีการตั้งตำแหน่งผู้

ตรวจราชการหัวเมืองลาวซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของคนพื้นเมืองลาวในระบบการปกครองของฝรั่งเศส ประจำอยู่ที่เวียงจันทน์ ผู้ที่รับตำแหน่งนี้คือ เจ้าเพดชะราดพี่ชายของเจ้าสุพานวง (Gunn. 1988, p.30)

หลังจากเจ้าสุพานวงเกิดได้ไม่นาน มารดาของท่านเกิดอาการขาดน้ำนม เจ้าสุพานวงจึงถูกมอบให้กับครอบครัวของเจ้าสีท่ามะราชน้องชายของเจ้ามหาอุปราชบุณคงนำไปเลี้ยง เจ้าสุพานวงเข้าเรียนชั้นประถมในหลวงพะบาง และเรียนต่อที่ Lycee Albert Sarraut ในฮานอย ท่านเป็นนักเรียนที่ประสบความสำเร็จสูงสุด สามารถเรียนรู้หลายภาษา และจบการศึกษาทั้งในสาขาวิทยาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ (ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ธรรมดา) ต่อมา ท่านได้เดินทางไปศึกษาในฝรั่งเศสจนจบสาขาวิศวกรรมโยธาจากมหาวิทยาลัย Ecole Nationale des Ponts et Chaussées

ท่านมีนิสัยรักการผจญภัย ระหว่างเรียนในฝรั่งเศสช่วงฤดูร้อนท่านจะเดินทางไปทั้งในฝรั่งเศสและต่างประเทศโดยทางเรือหรือโดยจักรยานด้วยทุนที่ท่านสะสมไว้ระหว่างเรียน ท่านนิยมอ่านหนังสือประเภทกรีกคลาสสิก จนถึงมาร์กซิสต์ เลนินนิสต์ เพื่อนนักเรียนที่มหาวิทยาลัยกล่าวว่าท่านเป็นคนเรียบริ้ยๆ เก็บตัว แต่ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ มีความสนใจในสถาปัตยกรรมฝรั่ง

เศสเป็นพิเศษ หลังจากจบการศึกษาเจ้าสุพานวงได้ไปฝึกงานชลประทานในอาฟริกาเหนือ และได้ทำงานในท่าเรือ Le Havre ซึ่งท่านได้รู้จักกับผู้ที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์หลายคนใน anti-Fascist Popular Front (ศุภชัย สุพานวงค์, รมย์มิ่ง โอบรัก, ในเจ้าสุพานวงค์ผู้นำปฏิวัติ. 2533; Dommen. 1971, p.21) อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์บุตรชาย และผู้ที่เคยร่วมงานกับท่านกล่าวว่าท่านไม่ได้เป็นผู้ที่นิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์มาแต่ดั้งเดิม แต่ท่านได้เข้ารับการอบรมทางการเมืองหลังจากที่รัฐบาลลาวอิสระสลายตัวใน ค.ศ. 1949 และท่านตัดสินใจนำฝ่ายปฏิวัติของลาวดำเนินการปฏิวัติต่อไปโดยได้รับความช่วยเหลือจากเวียดนาม

ถึงแม้ชาติกำเนิดจะให้โอกาสในการศึกษาแก่ท่าน แต่คงเป็นเพราะท่านเป็นบุตรชายคนสุดท้ายและแม่ของท่านเป็นสามัญชนทำให้ท่านไม่ได้รับการสนับสนุนในหน้าที่การงานขณะที่พี่ชายของท่านเจ้าสุวันนะพума (ซึ่งความสามารถในการเรียนด้อยกว่าท่าน) เรียนวิศวกรรมจบจากฝรั่งเศสแล้วกลับมาทำงานใน Bureau of architecture ใน Public Works Service โดยได้รับค่าแรงปีละ 2,300 เหรียญ และได้เลื่อนขั้นเป็น chief of bureau อย่างรวดเร็ว ส่วนเจ้าสุพานวงซึ่งเรียนจบในอีก 6 ปีต่อมาและเข้าทำงานใน Public Works

Service เช่นเดียวกัน ถูกส่งไปทำงานสร้างทางในเวียดนาม(ซึ่งท่านได้พบและแต่งงานกับภรรยาชาวเวียดนาม เหยียนถิกีนามหรือเวียงคำ สุพานวง) ด้วยค่าแรง 320 เหรียญต่อปีซึ่งเป็นระดับต่ำสำหรับชาวอินโดจีน โดยที่ท่านต้องอยู่ในตำแหน่งต่ำกว่าเพื่อนชาวฝรั่งเศสซึ่งเคยมีผลการเรียนต่ำกว่าท่าน (Dommen. 1971, p.20-21; สัมภาษณ์ สีชนะ สีสาน) กล่าวได้ว่าท่านต้องพบกับความไม่เท่าเทียมกันทั้งจากฐานะทางสังคมเก่า และจากเชื้อชาติของเจ้าอาณานิคม

บทบาทของเจ้าสุพานวงในรัฐบาลลาวอิสระ

ปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นยึดอำนาจจากฝรั่งเศส และสนับสนุนให้อินโดจีนประกาศเอกราช โดยทำลายเอกภาพของอินโดจีนตามแบบของฝรั่งเศสเมื่อเวียดนาม ลาว กัมพูชาแยกออกจากกัน ญี่ปุ่นบังคับเจ้าชีวิตสี่สะพานหว่งผู้สนับสนุนฝรั่งเศสให้ประกาศเอกราชในวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1945 ก่อนที่ญี่ปุ่นจะแพ้สงครามในเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน (Dommen. 1985, p.31, 33)

การสิ้นสุดของอำนาจอาณานิคมทำให้เกิดโอกาสครั้งแรกที่ชนชั้นนำของลาวจะเป็นผู้เลือกตัดสินใจชะตากรรมของประเทศ

ด้วยตนเอง กลุ่มหนึ่งนำโดยเจ้าชีวิตสีสะหว่างวงและมกุฎราชกุมารเชื่อว่าการสนับสนุนฝรั่งเศสจะทำให้ได้รับเอกราชในที่สุด หลังจากญี่ปุ่นแพ้สงครามได้ประกาศยกเลิกเอกราชและยอมรับอำนาจฝรั่งเศสเหนือหลวงพระบาง (ในระหว่างสงคราม ฝรั่งเศสได้ผนวกดินแดนส่วนใหญ่ของลาวยกเว้นแขวงภาคใต้ให้ เพื่อเป็นการปลอบใจที่หลวงพระบางต้องเสียดินแดนไซยะบุรีให้แก่ไทย) ชนชั้นนำของลาวหลายคนเสี่ยงภัยเข้าไปร่วมกับกองกำลังของฝรั่งเศสซึ่งส่งพลร่มเข้ามาและพยายามกลับเข้ายึดครองลาว

ขณะที่ชนชั้นนำอีกกลุ่มหนึ่งยืนยันในเอกราชของลาวหลังสงครามสิ้นสุด โดยมีเจ้าเพดชะราดที่เวียงจันทน์เป็นศูนย์กลางได้ประกาศเอกราชอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1945 และประกาศรวมลาวทั้งหมด (รวมแขวงภาคใต้) เข้าเป็นหนึ่งเดียว ปฏิเสธการยอมรับอำนาจฝรั่งเศสของเจ้าสีสะหว่างวง (มีการยึดอำนาจในหลวงพระบางโดยกลุ่มผู้สนับสนุนเอกราช ที่เรียกกันว่ากลุ่มลาว เป็นลาวซึ่งเกิดขึ้นกระจายไปทั่วประเทศ หลังการยึดอำนาจรัฐบาลได้ปลดเจ้าชีวิตออกจากบัลลังก์)

กลุ่มที่สนับสนุนเอกราชได้ตั้งรัฐบาลลาวอิสระขึ้นในเวียงจันทน์เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1945 โดยมีพระยาคำม้าวิโลเป็นนายกรัฐมนตรี(เนื่องจากเจ้าเพดชะราด

ปฏิเสธที่จะรับตำแหน่งนี้แต่สภาได้แต่งตั้งให้เจ้าเพดชะราดดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ) (3349, ม.ป.ป., น.122-123; ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ. 1989, น. 167) ผู้นำในรัฐบาลลาวอิสระคาดว่าจะได้รับความสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตรโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา (คนลาวบางกลุ่มได้เข้าร่วมงานกับเสรีไทย และอเมริกาในระหว่างสงคราม) ส่วนอีกด้านหนึ่งคือการสนับสนุนจากเวียดนามซึ่งประกาศเอกราชในเวียดนาม และได้ช่วยเหลือเจ้าสุพานวงในการเดินทางกลับลาว (Adams ใน Adams and McCoy. 1970, p.105)

เมื่อสงครามโลกยุติ เจ้าสุพานวงอยู่ที่เมืองวิन्ह (Viñh) หลังจากสงครามเลิกเจ้าสุพานวงได้ติดต่อกับโฮจิมินห์ ซึ่งได้มอบกำลังทหาร 50 นายแก่เจ้าสุพานวงในการเดินทางกลับสู่ลาว

แผนการของเจ้าสุพานวงในการต่อสู้เพื่อเอกราชในขณะนั้น เห็นได้ว่าท่านเชื่อในความสนับสนุนของเวียดนาม เชื่อว่ารัฐบาลลาวอิสระต้องต่อต้านการกลับมาของฝรั่งเศสด้วยกำลังทหาร และไม่เชื่อว่าสัมพันธมิตรจะช่วยให้ลาวได้รับเอกราชอย่างสันติ ท่านแสดงความกระตือรือร้นอย่างสูงที่จะมีบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการมีอำนาจทางทหาร จากเวียดนามท่านได้ส่งโทรเลขถึงเจ้าเพดชะราด เจ้าแขวงสะหวันนะเขต

ท่าแขก ชำเหนื่อ มีข้อความว่า “ยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่านและข้าราชการของท่าน รวมทั้งประชาชนลาวไม่ชักนำฝรั่งเศสกลับเข้ามา . . . เป็นเรื่องจำเป็นที่เราจะร่วมกับชุมชนชาวเวียดนาม อย่างแท้จริง เพื่อขับไล่ศัตรูที่มีอยู่ร่วมกัน ไม่มีประโยชน์ที่จะรอความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสัมพันธมิตร . . . หนทางนั้นเห็นได้ชัดเจน, เวียดนามกับลาวจะต้องร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนเอกราช” (Gunn. 1988, p.150-151) Tran Van Dihn (ใน Adams and McCoy. 1970, p.426) กล่าวว่า (ก่อนจะมาถึงลาว) “อนาคตของท่านดูจะไม่แน่นอนอย่างที่สุด เจ้าสุพานวง ได้มีแผนการที่เตรียมไว้สำหรับพัฒนาที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และที่ราบสูง Bolovens ไว้เรียบร้อยแล้ว (แผนของท่านใกล้เคียงกับแผนของ UN ในบริเวณนี้ในปัจจุบัน) ท่านมีความรักชาติอย่างรุนแรง และมีความฝันเกี่ยวกับอนาคตของลาวอย่างมากมาย”

เจ้าสุพานวงประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามแนวคิดของท่านอย่างมาก เมื่อเข้าสู่สหวันนะเขตท่านได้ร่วมกับท้าวอุ่นชนะนิกรอนซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองแขวงภาคใต้ จัดตั้งแนวกองทัพเอกราชของลาวขึ้นโดยให้เหตุผลว่า “เอกราชของลาวเวลานี้เป็นเรื่องที่เราประกาศขึ้นเอง ส่วนฝรั่งเศสยังไม่ได้รับรู้เอกราชลาวเลย ดังนั้นเมื่อกองทัพฝรั่งเศสเข้าโจมตีเราและเมื่อ

เราสู้ไม่ได้ก็จำเป็นต้องดำเนินการกองทัพเอกราชกันต่อไป”(อุ่น ชนะนิกร. 2520, น.201) เมื่อเดินทางถึงเวียงจันทน์ในวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ.1945 เจ้าสุพานวงได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการของกองทัพลาวอิสระทั้ง ๆ ที่รัฐบาลมอบตำแหน่งรัฐมนตรีป้องกันประเทศให้แก่สิง ลัดตะนะสะไหมแล้ว และเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศซึ่งคณะรัฐบาลได้เวลานั่งไว้ให้ท่านในวันต่อมาท่านได้ลงนามในข้อตกลงอนุญาตให้กองทัพเวียดนามปฏิบัติการในลาว “เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของเวียดนามกับลาว และความจำเป็นที่จะร่วมกันรักษาเอกราช” (Dommen. 1985, p.36)

เจ้าสุพานวง (ซ้าย) และโฮจิมินห์ ค.ศ. 1954

ขณะที่กำลังของฝรั่งเศสรุกเข้ามาจากทางภาคใต้ เจ้าสุพานวงนำกำลังมาป้องกันเมืองท่าแขกซึ่งถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ เพราะเป็นเส้นทางติดต่อกับกองทัพเวียดนาม และตัดสินใจต่อสู้อย่างเต็มที่ผิดกับการต่อต้านฝรั่งเศสในที่อื่น ๆ ซึ่งไม่มีการต่อต้านที่รุนแรงนักเมื่อฝรั่งเศสเข้าโจมตีท่าแขกในวันที่ 21 มีนาคม 1946 จึงกลายเป็นจุดที่มีการรบรุนแรงที่สุดในการกลับเข้ายึดครองลาวของฝรั่งเศส เจ้าสุพานวงถูกยิงบาดเจ็บสาหัส ระหว่างที่กำลังลงเรือข้ามแม่น้ำโขงไปยังนครพนม (ท้าวอุ่น ชะนะนิกรกล่าวว่า ขณะนั้นเจ้าสุพานวงคิดว่าตนเองจะตายได้ กล่าวฝากฝังให้ท้าวอุ่นสืบทอดการต่อสู้เพื่อเอกราชต่อไป ท้าวอุ่น (ซึ่งต่อมาเป็นกลุ่มฝ่ายขวา กลับเข้าร่วมกับรัฐบาลราชอาณาจักร) เองนั้นมีความประทับใจในความรักชาติของเจ้าสุพานวงมาก และไม่สงสัยในคำกล่าวหาที่ฝ่ายขวาบางพวกกล่าวหาเจ้าสุพานวงในเวลาต่อมาว่าเห็นประโยชน์ของเวียดนามเป็นใหญ่ ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยที่เจ้าสุพานวงไว้วางใจเวียดนาม (อุ่น ชะนะนิกร, 2520, น.221) การรบที่ท่าแขกกลายเป็นวีรกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของเจ้าสุพานวงที่มักจะถูกกล่าวถึงในเวลาต่อมา

รัฐบาลพลัดถิ่นในกรุงเทพฯ

ฝรั่งเศสเข้ายึดเวียงจันทน์และหลวง

พะบาง ในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ทำให้รัฐบาลลาวอิสระต้องลี้ภัยมาอยู่ในประเทศไทย ประชาชนและกำลังทหารบางส่วนได้หนีเข้าประเทศไทย บางส่วนหลบหนีเข้าป่าและทำการต่อต้านฝรั่งเศส ก่อนหน้าที่จะหนีมายังประเทศไทยเจ้าเพดชะราดได้เชิญเจ้าชีวิตสีสะหว่างวงกลับขึ้นครองบัลลังก์และให้มีสิทธิอำนาจเหนือทุกสิ่งซึ่งรัฐบาลลาวอิสระได้ทำไว้ (การรวมประเทศลาว และรัฐธรรมนูญ)

รัฐบาลลาวอิสระกลายเป็นรัฐบาลพลัดถิ่นอยู่ในกรุงเทพฯ มีสภาพที่มีคณะรัฐมนตรีในกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางอย่างหลวม ๆ มีการติดต่อกับกลุ่มต่อต้านฝรั่งเศสที่รวบรวมกันอยู่ในท้องที่ต่าง ๆ ของลาวแต่ไม่มีอำนาจ หรือการบังคับบัญชาที่มั่นคง กลุ่มต่อต้านที่เกิดขึ้นในลาวนั้นดำเนินงานกันอย่างเป็นอิสระ พูมี วงวิจิต (1987, น.62) เล่าถึงการจัดตั้งเขตต่อต้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาวว่า “เวลาเราเข้าไปหาเจ้าเพดชะราดครั้งแรกนั้น ท่านชมเชย การที่พวกเราตั้งเขตต่อต้านขึ้นได้ แต่หากร้องขอเราอย่าสู้ไปตีฝรั่งเศสอีก เพราะว่าต้องคอยทำคูมติสหประชาชาติเสียก่อน บางทีสหประชาชาติจะประชุมกันและลงมติบอกให้ฝรั่งเศสมอบเอกราชให้แก่ลาว ถ้าว่าพวกเราหากตีพวกฝรั่ง เขาจะหาว่าพวกเรากระหายสงคราม แล้วจะไม่ได้รับเอกราชนั้น

เวลานั้นเราไม่ได้ตอบอะไร แต่ว่าเมื่อเรากลับคืนไปเขตต่อต้านได้รายงานกับคณะ, ทั้งหมดเห็นดีให้สืบต่อผู้ศัตรูเพื่อขยายกำลังของพวกเขา . . . ภายหลังเมื่อเห็นว่ากำลังของพวกเขาขยายตัวกว้างขวางออกไปเช่นนั้น, เจ้าเพดชะราดจึงแต่งตั้งให้เราเป็นผู้แทนรัฐบาลประจำเขต 1 และเขต 2 พร้อมกันไปเลย”

เขตต่อต้านและกองกำลังต่อต้านเกิดขึ้นทั่วไปในลาว ผู้นำของกองกำลังเหล่านี้ต่อมาจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำของฝ่ายปฏิวัติเช่น ไกสอน พมวิหาน สีสะหวาด แก้วบุนพัน พูมีวงวิจิต หนุฮัก พูมสะหวัน สิงกะโป ลีโคต จุนนะมาลี คำไต สีพันดอน รวมทั้งสีทน กมมะดำ และไฟด่าง ลอเป็ลียาวซึ่งเป็นผู้นำชาวข่า และแม้วซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากในลาว (ชนกลุ่มน้อยทั้งหมดรวมกันแล้วมีประมาณครึ่งหนึ่งของประชาชนลาว) แต่ไม่มีการรวมกันอย่างเป็นทางการต่างก็ได้รับความช่วยเหลือจากเวียดนามและติดต่อกับรัฐบาลลาวอิสระในกรุงเทพฯ ทางเจ้าเพดชะราด และเจ้าสุพานวงซึ่งยังคงรับตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหาร ในช่วงนี้ท่านติดต่อกับเวียดนามหรืออย่างใกล้ชิด และสนับสนุนการตั้งเขตปลดปล่อยหลายแห่งในลาว ท่านเป็นผู้ที่ทำงานอย่างกระตือรือร้นที่สุดในรัฐบาล โดยเฉพาะในการจัดตั้งกองกำลัง และการซื้ออาวุธ เพราะท่านไม่ได้คาด

หวังว่าจะได้เอกราชโดยการทูต อย่างที่สมาชิกรัฐบาลหลายคนคาด (ทองสาไชยะ วงคำดี และคณะ.1989, น.194-195 ; สัมภาษณ์สมบุญ วงหน่อขุนท่า, สีชนะ สีसान)

ความแตกแยกของรัฐบาลลาวอิสระในกรุงเทพฯ มีสาเหตุมาจากรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม(ยึดอำนาจจากรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์) ไม่สนับสนุนขบวนการเอกราชของชาติอินโดจีนทำให้ไม่มีความสะดวกที่จะอยู่ในประเทศไทย ขณะที่คณะรัฐมนตรีกลุ่มหนึ่งนำโดยกะต่าย โดนสะโลลิดไม่เห็นด้วยที่เจ้าสุพานวงมีการติดต่อกับเวียดนามเหนืออย่างใกล้ชิด และมีการทำงานที่เป็นเอกเทศจากรัฐบาล การอภิปรายในเรื่องนี้ลุกลามไปจนถึงเรื่องแม่ที่เป็นสามัญชน และภรรยาชาวเวียดนามของเจ้าสุพานวง (Brown and Zasloff. 1986, p.43)

หลังจากฝรั่งเศสกลับเข้าปกครองตัวเมืองสำคัญของลาวได้ทั้งหมด ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1946 มกุฎราชกุมารสีสะหวางวัดทะนา ได้ทำสัญญาให้ฝรั่งเศสรับรองการรวมลาวเข้าด้วยกัน มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้งในเวลาต่อมาลาวได้เป็นชาติที่มีสถาบันกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์ฝรั่งเศส ดี.จี.อี. ฮอลส์ (2522, น.1028)

กล่าวว่า “รูปแบบของสหพันธ์ที่รัฐสภาฝรั่งเศสยอมรับในที่สุดคือจัดให้สหพันธ์ทำหน้าที่เป็นเพียงที่ปรึกษาแท้ ๆ เท่านั้น โดยรัฐสภาฝรั่งเศสยังคงอำนาจนิติบัญญัติในเรื่องที่สำคัญ ๆ ไว้ทั้งหมด”

ฝรั่งเศสได้ประกาศคืนตำแหน่งให้ผู้นำในรัฐบาลลาวอิสระที่จะกลับไปเวียงจันทน์ทุกคน คณะรัฐบาลทั้งหมดยกเว้นเจ้าเพตชะราด และเจ้าสุพานวง ได้ยอมรับข้อเสนอนี้โดยประกาศสลายรัฐบาลลาวอิสระในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1949 ออกแถลงการว่ามีความพอใจในเอกราชที่ฝรั่งเศสมอบให้ (Gunn. 1988, p.210) เจ้าสุพานวงไม่ยอมรับว่าลาวเป็นเอกราชภายใต้สหพันธ์ฝรั่งเศส ได้ประกาศว่ารัฐบาลลาวอิสระยังคงมีอยู่ต่อไป

มีเรื่องเล่ากันว่าเมื่อพะยา คำม้าวประกาศสลายรัฐบาลแล้วซักรงลาวอิสระลงจากเสา เจ้าสุพานวงเก็บเอาธงมาไว้แล้วประกาศว่ารัฐบาลลาวอิสระยังคงมีอยู่ ธงของรัฐบาลลาวอิสระนี้ได้กลายมาเป็นธงของส.ป.ป. ลาวในปัจจุบัน สำหรับผู้ที่ร่วมในฝ่ายปฏิวัติแล้ว ถือว่าการปฏิวัติสืบเนื่องต่อมาจากรัฐบาลลาวอิสระโดยไม่ขาดตอน (ไม่นับว่าการสลายรัฐบาลลาวอิสระเป็นจุดเริ่มต้นใหม่ของการปฏิวัติ) และถือว่าพวกที่กลับคืนสู่เวียงจันทน์เป็นผู้ที่ทรยศต่อเอกราชของลาว (สัมภาษณ์ คำผาย บุษผา)

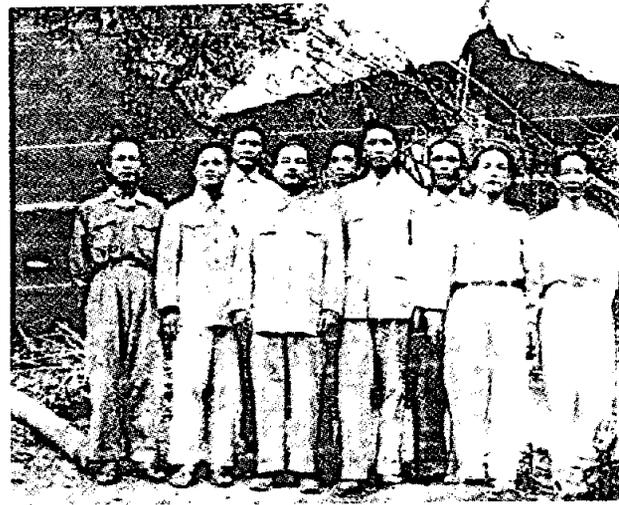
เจ้าสุพานวงและขบวนการปะเทดลาว
ขบวนการปะเทดลาวเป็นชื่อเรียกฝ่ายปฏิวัติในลาว หลังจากที่รัฐบาลลาวอิสระสลายตัว เจ้าสุพานวงได้ “ใช้เส้นทางเวียดนามสู่อำนาจ และไม่เคยเปลี่ยนแปลงแนวทางจนถึงวันที่ได้รับตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาชน ซึ่งตั้งขึ้นใหม่ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1975” (Dommen. 1985, p.41) ผลของการร่วมมือระหว่างฝ่ายปฏิวัติของลาวกับเวียดนามเหนือนี้ทำให้เกิดขบวนการปะเทดลาวซึ่งมีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ ขึ้นมาทั้งแนวร่วม กองทัพพรรค โดยมีส่วนสำคัญสองส่วนคือแนวลาวยุวชน (หรือเดิมคือ แนวลาวอิสระ) ซึ่งสืบทอดภารกิจการปฏิวัติเอกราชจากรัฐบาลลาวอิสระ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งคือพรรคประชาชนลาวเกิดจากการที่สมาชิกของฝ่ายปฏิวัติลาว (จากฝ่ายที่ยอมรับเวียดนามในรัฐบาลลาวอิสระ) ซึ่งได้รับความช่วยเหลือและทำงานร่วมกับเวียดนาม (ซึ่งคอมมิวนิสต์ เข้มแข็งและมีบทบาทนำในขบวนการเอกราชเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ) ตั้งแต่ ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา ได้ถูกดึงดูดเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำรวมทั้งเจ้าสุพานวง ต่อมามีการก่อตั้งเป็นพรรคประชาชนลาวแยกจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนในภายหลัง หรือกล่าวได้ว่าสืบทอดภารกิจการปฏิวัติสังคมนิยม

จากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

พรรคคอมมิวนิสต์ในลาวไม่เปิดเผยตัวเองเหมือนในเวียดนาม (หรืออย่างน้อยไม่มีความตั้งใจที่จะเปิดเผยตนเอง) แต่รวมเอาสมาชิกที่เป็นผู้นำระดับสูงของฝ่ายปฏิวัติลาวเข้าไว้เกือบหมด ทั้งแนวลาวยุคชาติและพรรคประชาชนลาวจึงเป็น 2 องค์การที่มีกลุ่มผู้บริหารเดียวกัน โดยแนวลาวยุคชาติเป็นส่วนที่แสดงออกอย่างเปิดเผยต่อประชาชนลาวในการกิจการกู้เอกราชซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนแรก ส่วนพรรคประชาชนลาวที่ปิดลับนั้นเป็นส่วนที่เชื่อมต่อกับฝ่ายปฏิวัติลาวกับแนวร่วมคอมมิวนิสต์ทั่วโลก แต่ยังไม่มีการดำเนินการตามแนวทางของคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด จนเมื่อฝ่ายปฏิวัติได้รับชัยชนะแล้วพรรคจึงเปิดเผยตัวเองและเป็นผู้นำประเทศไปสู่ระบอบสังคมนิยมซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่สอง

แนวลาวยุคอิสระ-แนวลาวยุคชาติ

หลังจากรัฐบาลลาวอิสระสลายตัวในปี ค.ศ. 1949 เจ้าสุพานวงได้เดินทางไปเวียดนามและได้รับความช่วยเหลือจากโฮจิมินห์ในการจัดการประชุมใหญ่ผู้แทนลาวต่อต้านขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1950 (Gunn, 1988, p.256) บริเวณชายแดนลาว-เวียดนามในแขวงหัวพันประกอบด้วยผู้แทนจากเขตต่อต้านต่าง ๆ จำนวน 150 คน จุด

เจ้าสุพานวง (แถวหน้าคนที่ 3 จากซ้าย) และคณะกรรมการศูนย์กลางแนวลาวยุคอิสระ ค.ศ. 1950

ประสงค์ของการประชุมมีขึ้นเพื่อให้ฝ่ายปฏิวัติ “มีการนำพาที่เป็นเอกภาพ มีการรวบรวมบรรดาการจัดตั้งเข้าเป็นอันเดียว ปฏิบัติตามแนวนโยบาย และหลักการที่เป็นเอกภาพกันทั่วประเทศ” (ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ, 1989, น.203)

ที่ประชุมได้เลือกให้เจ้าสุพานวงเป็นประธานแนวลาวยุคอิสระ โดยมีผู้นำชาวแม้วคือ “ไฟต่าง ลอเปลี้ยยาว และผู้นำชาวซาตือสีทงกมมะดำเป็นรองประธานแนวลาวยุคอิสระ และได้ตั้งคณะกรรมการต่อต้านขึ้นโดยมีเจ้าสุพานวงเป็นนายกรัฐมนตรี (ลัดตะมะหาเสนา) โดยบุคคลสำคัญในคณะกรรมการ ได้แก่ ผู้นำในเขตต่อต้านต่าง ๆ เช่น พูมี วงวิจิต, หนูฮัก

พุมสะหวัน, โกสอน พมวิหาน, เจ้าสุก วงสัก, สิหน กมมะดำ, ไฟต่าง ลอเปลี้ยยาว

กองประชุมได้ประกาศโครงการการเมือง 12 ข้อ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับโครงการทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนหลายประการคือเน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคของบรรดาเผ่า (คือชาวลาว และชนกลุ่มน้อยต่างๆต่างจากรัฐบาลราชอาณาจักรที่ให้ความสำคัญแต่กับชาวลาวเท่านั้น) ต่อต้านการกดขี่ แทรกแซงในลาวของฝรั่งเศส และอเมริกา สนับสนุนความเป็นเอกภาพของลาว รวมทั้งการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ สิ่งที่แตกต่างกันโครงการการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน คือ โครงการการเมืองของแนวลาวยิสรระไม่มีการกล่าวถึงการยึดที่ดินและปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ หรือแนวทางของลัทธิคอมมิวนิสต์เลย

แนวลาวยิสรระเป็นแนวร่วมที่เปิดกว้างทางด้านแนวคิดทางการเมือง ศาสนา เชื้อชาติ(ลาวและชาวเผ่าต่างๆ) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวมคนที่ต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศสให้มารวมกันให้มากที่สุด เห็นได้จากการเรียกประชุมใหญ่ผู้แทนลาวต่อต้านนี้ได้เปิดให้มีตัวแทนจากกลุ่ม เพศ ศาสนา เผ่าชน และอาชีพต่างๆ เข้าร่วมในการประชุม หลังจากจัดตั้งแนวลาวยิสรระแล้ว มีการจัดตั้งองค์การรักชาติต่าง ๆ ขึ้นมา

ภายในแนวลาวยิสรระ เช่น สมาคมกู้ชาติ สมาคมแม่หญิงยิสรระ สมาคมชาวนุ่มยิสรระ สมาคมลาวสูงต่อต้านฝรั่ง หลังจากการก่อตั้งแนวลาวยิสรระเพียงปีเดียวได้มีสมาชิกเข้าร่วมในการจัดตั้ง “นับเป็นหมื่น ๆ คน” (พุมวิจิต. 1968, น.56-57)

เจ้าสุพานวงเป็นตัวแทนของแนวลาวยิสรระเข้าร่วมในกองประชุมพันธภาพประชาชนลาว-เวียดนาม-เขมร(ฝ่ายปฏิวัติ) ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1951 มีมติให้ 3 ชาติซึ่ง “มีศัตรูตัวเดียวกันคือพวกล่าเมืองขึ้นฝรั่ง และจักรพรรดินิยมอเมริกาผู้แทรกแซง . . . สามัคคีกันอย่างแน่นแฟ้น, ตั้งหน้าช่วยเหลือกันทางการเมืองเศรษฐกิจ วัฒนธรรม, การทหาร (บทเรียนการต่อสู้และพนักงาน). ช่วยเหลือกันในการติดต่อกับบรรดาประเทศประชาธิปไตยประชาชน, ทำให้ชาวโลกเข้าใจเกี่ยวกับการต่อสู้ของประชาชน 3 ประเทศ” (ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ. 1989, น.215-216)

หลังจากคอมมิวนิสต์ชนะในจีนเมื่อปี ค.ศ. 1949 นโยบายต่างประเทศอย่างแรกคือการรับรองรัฐบาลของโฮจิมินห์ สหภาพโซเวียตและประเทศบริวารในยุโรปก็ได้รับรองเช่นเดียวกัน ส่วนฝ่ายสหรัฐอเมริกาได้รับรองรัฐบาลเบาใต้ และรัฐบาลราชอาณาจักรลาว อินโดจีนจึงกลายเป็นพื้นที่ที่หนึ่งที่มีความตึงเครียดสูงจากภาวะสงคราม

เย็นซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประเทศที่มีสหรัฐเป็นผู้นำหรือฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ (ที่เรียกกันว่าโลกเสรี) และประเทศในค่ายของสหภาพโซเวียต หรือฝ่ายคอมมิวนิสต์ (Dommen. 1985, p.39)

ในอินโดจีนสหรัฐอเมริกาเข้ามาสนับสนุนฝรั่งเศสในการต่อสู้กับเวียดนามห์รวมทั้งให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลสามชาติอินโดจีนโดยตรง แต่เวียดนามห์ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากประเทศคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะทางทหารเหนือฝรั่งเศสหลายครั้ง (ครั้งสำคัญที่เดียนเบียนฟู ในปี ค.ศ. 1954) ส่วนในลาวกองทัพลาวอิสระร่วมกับทหารเวียดนามได้ “ปลดปล่อย” ตลอดแขวงจำหนือ และพงสาลี บางส่วนของหลวงพะบาง เชียงขวาง ท่าแขก สะหวันนะเขต อັดตะปือ (พุมิ วงวิจิต, 1968, น.59-60 ; ดี.จี.อี.ฮอลล์, 2522, น.1062-1065)

เพื่อแก้ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในขณะนั้นคือปัญหาในเกาหลี และในอินโดจีน มหาอำนาจทั้งสองฝ่ายได้จัดให้มีการประชุมเจนีวาขึ้น ใน ค.ศ. 1954 ในบรรดาฝ่ายปฏิวัติของสามชาติมีแต่เวียดนามเหนือเท่านั้นที่ได้มีผู้แทนเข้าร่วมประชุม ส่วนฝ่ายรัฐบาลนั้นทั้งสามชาติต่างได้รับที่นั่งในที่ประชุม (Dommen. 1985, p.44)

ผลของการประชุมทำให้เกิดการประนีประนอมกันในอินโดจีน ในส่วนของข้อ

ตกลงเกี่ยวกับลาวกลายเป็นผลดีกับฝ่ายปฏิวัติ คือรัฐบาลราชอาณาจักรต้องยอมรับว่าแขวงพงสาลี และจำหนือเป็นเขตอำนาจของแนวลาอิสระ และรัฐบาลราชอาณาจักรต้องยอมให้แนวลาอิสระมีตัวแทนในคณะผู้ปกครองระดับแขวงที่อยู่ในอำนาจของรัฐบาลราชอาณาจักรในระหว่างช่วงของการหยุดยิงและการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นต่อไป (เช่นเดียวกับในเวียดนาม) (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2522, น.43-45)

ในช่วงที่สถานการณ์เปลี่ยนแปลงปัญหาของอินโดจีนถูกมองจากภายนอกว่าเป็นผลของสงครามเย็น คือ เป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์ และฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ มากกว่าที่จะมองว่าเป็นปัญหาของเอกราช สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาให้การสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลของ 3 ชาติอินโดจีนมากขึ้นแทนฝรั่งเศสที่ถอนตัวออกไป

พรรคคอมมิวนิสต์ลาวได้ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 1955 และทำหน้าที่เป็นผู้นำอย่างลับๆ ในขบวนการปะเทดลาว เห็นว่าการต่อสู้ได้เข้าสู่ขั้นตอนใหม่ ได้มีมติให้มีการเปิดกองประชุมใหญ่แนวลาอิสระครั้งที่ 2 และได้เปลี่ยนชื่อแนวลาอิสระมาเป็นแนวลาวิรักษชาติ

นโยบายหลักของแนวลาวิรักษชาติคือการต่อต้านการแทรกแซงของต่างชาติในอินโดจีนโดยเฉพาะอเมริกาที่เข้ามาสนับสนุน

สนุนรัฐบาลเผด็จการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ ซึ่งฝ่ายปฏิวัติจะเรียกว่าเป็น “ลัทธิล่าเมืองขึ้นแบบใหม่” และเป็นเช่นเดียวกับแนวลาอิสระคือมุ่งจะรวบรวมแนวร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด ไม่แยกเชื้อชาติ แนวคิดทางการเมือง ลัทธิศาสนา ประกาศสนับสนุนแนวทางสันติภาพ เป็นกลาง ตามหลัก “ปัญญาธิลา” ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันของประเทศที่มีระบอบการเมืองแตกต่างกันซึ่งเป็นแนวทางของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ. 1989, น.271-272) สิงกะโป สีโคด จุนนะมาลี นายทหารของแนวลาอิวรักชาติ กล่าวว่า “แนวลาอิวรักชาติคือใครก็ได้ที่รักชาติเข้ามารวมกัน เพื่อต่อต้านฝรั่ง เพื่อต่อต้านอเมริกา”

ไกสอน พมวิหาน (2531, น.272-273) เลขาธิการพรรคประชาชนลาว ได้กล่าวถึงการก่อตั้งแนวลาอิวรักชาติว่า “พรรคเราได้มีแผนนโยบายใหม่เกี่ยวกับแนวร่วมด้านหนึ่งเพื่อรักษาหลักการ เอาพันธภาพกรรมกร-ชาวนาเป็นพื้นฐาน สร้างกลุ่มสามัคคีอันหนักแน่น ระหว่างประชาชนผู้ใช้แรงงานกับบรรดาชนชาติ อีกด้านหนึ่งต้องช่วงชิงการร่วมสัมพันธ์กับกำลังระหว่างกลาง และพวกชั้นบนที่มีทำที่ด้านการแทรกแซงรุกรานของจักรวรรดินิยมอเมริกา และพวกสมุนปฏิกริยาขายชาติ มุ่งแยกสลายขบวนการ

ของศัตรูอย่างสุดขีด โดดเดี่ยวและโค่นล้มศัตรูตัวแรกของชาติ บนพื้นฐานนั้นแนวลาอิวรักชาติได้ถือกำเนิดขึ้น สืบทอดภารกิจของแนวลาอิวระและรับเอาบทบาททางประวัติศาสตร์ในระยะใหม่ของการปฏิวัติ ใน 20 ปีที่ผ่านมาโดยชุมชนชาติ-ประชาธิปไตย ด้วยคำขวัญ สันติภาพ, เป็นกลาง, เอกราช, ประชาธิปไตย, เอกภาพ และวัฒนาถาวร”

พรรคประชาชนลาว

พรรคประชาชนลาวเป็นพรรคที่มีความสืบเนื่องมาจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่ได้สลายตัวลงเพื่อให้เกิดพรรคคอมมิวนิสต์ของแต่ละชาติในอินโดจีน เนื่องจากกระแสชาตินิยมในขบวนการปฏิวัติรุนแรงกว่ากระแสสากลนิยมตามหลักการของคอมมิวนิสต์

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนก่อตั้งขึ้นในฮ่องกง โดยโฮจิมินห์ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1930 พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนขยายตัวในหมู่ชาวเวียดนาม แต่ไม่ประสบความสำเร็จในหมู่ชาวลาวเนื่องจากประเด็นทางการเมืองของพรรค คือการต่อต้านลัทธิอาณานิคม และระบบศักดินา เพื่อให้ที่ดินเป็นของประชาชน แต่โดยทั่วไปชาวลาวไม่รู้หนังสือจึงไม่ใคร่สนใจ ชาวลาวส่วนใหญ่มีที่ดินอยู่มากมาย และมีนิสัยใจคออ่อนโยนการจัดตั้งหน่วยของพรรคในลาวอาศัยสมาชิก

พรรคชาวเวียดนามทั้งสิ้น (Brown and Zasloff. 1986, p.13-18)

ในช่วงที่อุดมการณ์ชาตินิยมขยายตัวอย่างรวดเร็วในลาวหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่มีหลักฐานว่าพรรคได้ดำเนินการอะไรอย่างชัดเจน แต่มีผู้กล่าวว่าพรรคอยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนการประกาศเอกราชของรัฐบาลลาวอิสระในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะทางภาคใต้ อย่างไรก็ตามมีหลักฐานเกี่ยวกับสมาชิกพรรคชาวลาวคนเดียวเท่านั้น คือ คำแสน ซึ่งพิพิธภัณฑ์ปฏิวัติในเวียงจันทน์แสดงรูปเอาไว้ว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์คนแรกของลาว แม้แต่ไกสอน พมวิหานซึ่งเป็นเลขานุการคนแรกของพรรคประชาชนลาว ก็ยังไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1949 (สัมภาษณ์ สีชนะ สีสาน)

พรรคคอมมิวนิสต์คงจะเริ่มขยายตัวในหมู่ชาวลาวในช่วงของรัฐบาลพลัดถิ่น ซึ่งมีผู้นำในท้องถิ่นของลาวได้รับความช่วยเหลือจากเวียดนามในการจัดตั้งเขตต่อต้านในพื้นที่ต่าง ๆ ของลาว ในช่วงนี้เองที่ไกสอน พมวิหาน ได้จัดตั้งกองทัพลาวอิสระ (ต่อมาเป็นกองทัพประชาชนลาว) ขึ้นมา ในปีเดียวกับที่เขาเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ส่วนเจ้าสุพานวงนั้นหลังจากการสลายตัวของรัฐบาลลาวอิสระแล้วท่านได้ย้ายกองบัญชาการมาอยู่ที่ท่าเหนือ ในช่วงปี

ค.ศ. 1950 ท่านได้เข้าเรียนทฤษฎีมาร์ก-เลนินขั้นต้น ซึ่งจัดขึ้นสำหรับผู้นำฝ่ายปฏิวัติของลาว โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากเวียดนามเป็นผู้สอน (สัมภาษณ์ สีชนะ สีสาน และสุพะไซ สุพานวง) จนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1953 เจ้าสุพานวงจึงได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (ในขณะนั้นประกาศสลายตัวไปแล้วแต่ยังคงมีหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่เตรียมการจัดตั้งพรรคสำหรับประเทศลาวอยู่และติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามอย่างใกล้ชิด) (อายุพรวันเกิดครบรอบ 80 ปีของท่านประธานสุพานวงค์ ใน เจ้าสุพานวงค์ผู้นำปฏิวัติ. 2533, น.3)

พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนสลายตัวในปี ค.ศ. 1951 เพื่อให้มีการตั้งพรรคของแต่ละชาติ พรรคประชาชนลาวได้จัดตั้งขึ้นในวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 1955 ในกระท่อมเล็ก ๆ แห่งหนึ่งบริเวณชายแดนลาว-เวียดนาม โดยมีผู้แทนเข้าร่วม 20 คน จากสมาชิกพรรคประมาณ 400 คน (เป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับสมาชิกแนวลาอออิสระที่มีเป็นหมื่นคนตั้งแต่ปีแรกที่จัดตั้ง) พรรคได้ตั้งกรมการเมืองซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำสูงสุดของพรรคได้แก่ ไกสอน พมวิหาน, หนูฮัก พูมสะหวัน, คำแสน, สีสะหวาด แก้วบุนพันธ์, บุน พมมะหาไซ, และสองเดือนต่อมาได้เพิ่มเจ้าสุพานวง, พูมี วงวิจิต, คำไต สีพันดอน, สีสมพอน ลอวันไซ, สะหนั้น สุธิจัก, สาสี วง

คำชาว และพมมาเข้าในกรมการเมือง (สัมภาษณ์ สีชนะ สีสาน)

ตั้งที่ได้กล่าวไว้แล้วถึงแม้พรรคจะยืนยันว่าจุดมุ่งหมายของพรรคคือการนำประเทศไปสู่ระบอบสังคมนิยม แต่สภาพที่ไม่เอื้ออำนวยของสังคมลาวทำให้พรรคตัดสินใจดำเนินการในทางลับ ในช่วงของการปฏิวัติพรรคอยู่เบื้องหลังของแนวลาวัรักษชาติซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจการกู้เอกราชซึ่งพรรคถือว่าเป็น “ก้าวบาทแรก” เมื่อประเทศชาติมีเอกราชอย่างสมบูรณ์แล้วจึงจะสามารถก้าวสู่การปฏิวัติสังคมนิยมได้ ในระหว่างนั้นพรรคขยายตัวโดยพิจารณาเลือกคนจากขบวนการปฏิวัติที่มีแนวโน้มว่าจะรับแนวทางคอมมิวนิสต์เข้าเป็นสมาชิก (โดยมีการอบรมทางการเมือง) ผู้ปฏิบัติงานของแนวลาวัอิสระมีจำนวนมากที่ไม่รู้ว่ามีความหมายของพรรคประชาชน แม้แต่ สีทน กมมะดำ และไฟต่าง ลอเปลี้ยยาว สองผู้นำชนกลุ่มน้อยและเป็นรองประธานแนวลาวัรักษชาติก็ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรค (กล่าวกันว่าเนื่องจากวิถีชีวิตที่มีภรรยาหลายคน และสูบบุหรี่ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของพรรค) (สัมภาษณ์ สีชนะ สีสาน, สุพะไซ สุพานวง, สมบุนวงหนอบุนทำ)

พรรคประชาชนลาวเปิดกองประชุมใหญ่ครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1972 และเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

ในฐานะสมาชิกกรมการเมืองของพรรคประชาชนลาวเจ้าสุพานวงเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้นำสูงสุดของพรรค โดยมี ไกสอน พมวิหาน เป็นผู้นำสูงสุดในตำแหน่งเลขาธิการพรรค ยังไม่มีการเปิดเผยถึงเรื่องการเมืองหรือบทบาทของผู้นำภายในพรรคมากนัก Brown (1982. p.30) กล่าวถึง ผู้นำของพรรคประชาชนลาวว่า มีวินัยและอุทิศตนสูง มีความเป็นเอกภาพตลอดระยะเวลาที่ต่อสู้ “แม้ว่า จะมีข่าวลือว่ามีความแตกต่างในการกำหนดทิศทางระหว่างคุณค่าของชาติลาว กับลัทธิมาร์ก-เลนินที่ถ่ายทอดจากเวียดนาม การมีแนวทางทางการเมืองที่เอาจริงเอาจัง ผู้นำพรรคเหล่านี้แยกพวกเขาออกมาอย่างเด่นชัดจากกลุ่มการเมืองอื่นๆ ของลาว และเห็นได้ชัดว่าทำให้พวกเขาได้เปรียบคู่ต่อสู้ ซึ่งรวมกันภายในกลุ่มตักตินากลุ่มครอบครัว และลักษณะกลุ่มการเมืองแบบพื้นเมืองของลาวที่ไม่มีความเป็นสาธารณะ” ส่วน Zasloff (1972. p.114) กล่าวว่า “ผู้นำของฝ่ายปะเทดลาวที่ร่วมต่อสู้ในการปฏิวัติ หลายครั้งตกอยู่ในความยากลำบากอย่างสาหัส และอันตรายร้ายแรง สภาพแวดล้อมเหล่านี้หล่อหลอมให้เกิดความผูกพันระหว่างบุคคลสูง ทำให้เกิดการเชื่อมโยงแนวความคิด และความรู้สึกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน”

แนวลาวัรักษชาติต่างจากพรรค

ประชาชนซึ่งจำกัดอุดมการณ์ทางการเมืองไว้ชัดเจน และรับสมาชิกโดยการเลือกสรรอย่างลับ ๆ แนวลวาร์กชาติต้องการที่จะมีสมาชิกเข้าร่วมให้มากที่สุด จึงต้องมีนโยบายที่เปิดกว้างทางการเมือง และต้องมีผู้นำที่สามารถเป็นศูนย์กลาง และเป็นสัญลักษณ์ของเอกราช ความมีเกียรติ ชื่อเสียง บุคลิกภาพ และคุณสมบัติของเจ้าสุพานวงทำให้ท่านเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตำแหน่งประธานของแนวลวาร์กชาติ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมงานกับแนวลวาร์กชาติ หลายคนได้กล่าวตรงกันว่าแรงบันดาลใจสำคัญในการเข้าร่วมกับฝ่ายปฏิวัติคือความประทับใจในความรักชาติ และความเสียสละของเจ้าสุพานวง สมบุนวงหน่อบุนทำกล่าวว่า “กำเนิดความรักชาติของเราก็เห็นจะเป็นเจ้าเพดชะราด และเจ้าสุพานวง ความรู้เขาก็สูง เขาไม่ทำอะไรก็กินอยู่สบายแล้ว แต่ทำไมพวกท่านจึงร่วมในขบวนการนี้ ในขบวนการนี้มันทุกข์ยาก เอาชีวิตเอาเลือดแลก” ผู้ที่เคยร่วมงานกับเจ้าสุพานวงมักจะกล่าวถึงความประทับใจในบุคลิกภาพของท่าน คือไม่ถือตัว เสียสละ ทำงานจริงจัง และมีวินัยสูง ความศรัทธาในเจ้าสุพานวงนี้คงกระจายไปทั่วในเขตที่แนวลวาร์กชาติเข้าไปปลุกกระดม (เรียกว่า ขบวนการประชาชน) สมบุนเล่าว่า พนักงานจะพูดเรื่องของเจ้าสุพานวงและมีการเอารูปของท่านไปแจก

ตามชนบทต่าง ๆ จนทุกวันนี้ก็ยังมีคนในชนบทที่พกรูปเจ้าสุพานวงเหมือนพกพระอยู่ (สัมภาษณ์ สมบุน วงหน่อบุนทำ, คำผาย บุปผา, ดวงไซ หลวงพะสี, หุมพัน รัตตะนะวง)

รูปแบบที่แตกต่างกันของแนวลวาร์กชาติ และพรรคประชาชนเห็นได้จากการจัดเวทีในกองประชุมซึ่งมีภาพถ่ายแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานปฏิบัติที่เวียงจันทน์ ขณะที่กองประชุมของแนวลวาร์กชาติจะมีรูปเจ้าสุพานวงขนาดใหญ่เป็นหลัก และมีคำขวัญเช่น “เสด็จเจ้าสุพานวงหมั่นยืน” “ลาวลุ่มลาวเทิงลาวสูงเสมอเกิน ช่วยเหลือกัน” “สนับสนุนสันติภาพโลก” การจัดเวทีในการประชุมของพรรคประชาชน (ซึ่งภาพถ่ายเพิ่งจะถูกเปิดเผยหลังปี ค.ศ.1975) จะจัดด้วยรูปมาร์กซ์ เลนิน โฮจิมินห์ หรือสัญลักษณ์อื่นเถียว

หนังสือที่เขียนโดยเจ้าสุพานวงที่ยังพบหลักฐานอยู่คือ ทิศสะตีนิกเซินพวมหลัมละลายอย่างหนักหน่วงอยู่ลาว (1972) ซึ่งท่านเขียนในฐานะประธานแนวลวาร์กชาติก็มีเนื้อหาที่เสนออุดมการณ์ตามแบบของแนวลวาร์กชาติ คือ กล่าวว่ปัญหาของลาวคือการแทรกแซงของต่างชาติโดยเฉพาะอเมริกาและทางแก้ปัญหา ก็คือประชาชนลาวต้องไล่อเมริกาออกไป “จักรวรรดิอเมริกาเป็นผู้ที่ได้ทำลายเอกราช,

สันติภาพ และความเป็นกลางของลาว ด้วยเหตุนี้ หน้าทีอันสักการบูชา และริบถ้วนเฉพาะหน้าของปวงประชาชนลาว ไม่ว่าเหล่าหนุ่มหญิงชาย ไม่จำแนกชนชั้น ศาสนา พรรคฝ่าย ทำเอียงทางการเมือง จะต้องพร้อมกัน สามัคคีออกแรงต่อสู้ให้ “สงครามพิเศษ” และลัทธิล่าเมืองขึ้นแบบใหม่ และนโยบายชาตินิยมของลูกมือปราชัย . . . ปัญหาของลาวต้องได้แก้ไขบนพื้นฐานสัญญาเจนีวา 1962 . . . ชะตากรรมของลาวต้องเป็นประชาชนลาวเป็นผู้ตัดสิน” (สุพานวง, 1972, น.5,36)

เจ้าสุพานวงกับการเมืองในเวียงจันทน์

ในสถานการณ์สงครามเย็น มหาอำนาจฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์และฝ่ายคอมมิวนิสต์ สนับสนุนการต่อสู้ทางทหารระหว่างฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายปฏิวัติในอินโดจีนหรือเรียกว่าสงครามตัวแทน แต่ในลาวแนวลาวยุทธ นอกจากการต่อสู้ทางทหารซึ่งได้รับความสนับสนุนอย่างเข้มข้นจากเวียดนามเหนือแล้ว ยังมีโอกาสในบางช่วงที่ได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในเวียงจันทน์ในช่วงของการประนีประนอมเพื่อจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างฝ่ายราชอาณาจักรกับแนวลาวยุทธ เจ้าสุพานวงในฐานะของประธานแนวลาวยุทธเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้ทางการเมืองในช่วงเวลา

ดังกล่าว

เจ้าสุพานวงในฐานะผู้นำฝ่ายปฏิวัติ

โอกาสของการเข้าร่วมในรัฐบาลผสมที่เวียงจันทน์ของแนวลาวยุทธเกิดขึ้นในช่วงที่เจ้าสุวันนะพูมาพี่ชายของเจ้าสุพานวงเป็นนายกรัฐมนตรี นอกจากเหตุที่เจ้าสุวันนะพูมาเป็นผู้ที่ยึดถือนโยบายเป็นกลางอย่างเคร่งครัดแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องน่าจะมีส่วนไม่น้อยที่ทำให้การประนีประนอมเป็นไปได้สะดวกขึ้น ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทั้งสองมากนัก แต่เห็นได้ว่าเจ้าสุวันนะพูมาเชื่อมั่นในความรักชาติของเจ้าสุพานวง เจ้าสุวันนะพูมาเคยพูดถึงเจ้าสุพานวงว่า “ข้าพเจ้าไม่เคยคำนึงถึงอุดมการณ์ของเขา เขายังคงเป็นผู้รักชาติที่แท้จริง นั่นเป็นสิ่งที่สำคัญ” (Brown and Zasloff. 1989, p.155)

สำหรับแวดวงการเมืองในเวียงจันทน์แล้วการเป็นคอมมิวนิสต์นั้นไม่เป็นที่ยอมรับ ฉะนั้นการที่แนวลาวยุทธประกาศนโยบายเป็นกลาง โดยมีเจ้าสุพานวงเป็นประธานนั้น ทำให้ผู้นำฝ่ายราชอาณาจักรหลายคน โดยเฉพาะเจ้าสุวันนะพูมาเชื่อว่า มีความเป็นไปได้ในการประนีประนอม จนถึงมีความเป็นไปได้ในการแยกแนวลาวยุทธออกจากอิทธิพลของเวียดนาม หรือคอมมิวนิสต์ เพราะมีความเชื่อว่าเจ้าสุพานวงเป็นผู้รักชาติ

ไม่ใช่เป็นคอมมิวนิสต์ (คงเป็นเพราะฝ่ายขวามองคอมมิวนิสต์ในแง่ร้าย และเกี่ยวพันกับเวียดนามเกินกว่าที่คนที่รักชาติจะเป็นคอมมิวนิสต์ได้) เจ้าสุวัณนะพумаแถลงในสภาเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 1960 ว่า “ลาวอยู่ป่าไม่ใช่คอมมิวนิสต์หมดทุกคน ข้าพเจ้ารู้ดีมันเป็นกลุ่มเป็นพรรคเป็นฝ่ายอยู่ คือฝ่ายหนึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ ฝ่ายหนึ่งไม่เป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป็นไปด้วยความบังคับ ฝ่ายหนึ่งเป็นไปด้วยความไม่รู้สีกตัว ทั้งสามพวกนี้พวกที่เป็นไปด้วยความบังคับกับพวกที่เป็นไปด้วยความไม่รู้สีกตัว ข้าพเจ้าเอากลับมาคินวงศาคณาญาติได้ . . . ส่วนพวกที่เป็นคอมมิวนิสต์นั้น เด็ดขาด ข้าพเจ้าจะเอาคินมาไม่ได้ และก็ไม่นำเข้ามาในประเทศเร่อีกด้วย” (พระราชอาณาจักลาว. ม.ป.ป., น.242-243)

จนถึงต้นปี ค.ศ.1974 ดูเหมือนว่าเจ้าสุวัณนะพุม่าจะยอมรับว่าเจ้าสุพานวงเป็นคอมมิวนิสต์จริง ๆ แล้ว แต่ก็แสดงความคิดเห็นว่าความรักชาติมีความสำคัญกว่าความเชื่อทางการเมือง โดยกล่าวในสาส์นปีใหม่สากล 1974 ในหนังสือพิมพ์ข่าวประจำวัน (2 มกราคม 1974) ว่า “ฝ่ายแนวลาวยรักชาติพวกเขาเชื่อกันว่า อุดมคติของพวกเขา นั้น เป็นอุดมคติที่ไม่มีใครเอาชนะได้ เกี่ยวกับเรื่องนี้เราไม่ควรติเตียนเหตุผลของพวกเขา . . . เพราะว่าเมื่อใด หากพวกแนวลาวย

รักชาติได้มีภาระหน้าที่รับผิดชอบ ต่อโชคชะตาของประเทศชาติบ้านเมืองแล้ว พวกเขาจะเอาใจใส่ไม่น้อยกว่าฝ่ายเราในการสร้างสง่าราศีแก่พระราชอาณาจักร”

รัฐบาลผสมครั้งที่ 1-2

นักการเมืองฝ่ายราชอาณาจักร หรือฝ่ายเวียงจันทน์ประกอบด้วยฝ่ายขวาที่นิยมอเมริกันนำโดยผุย ชะนะนิกอน และกะต่าย โดนสะโสลิต และฝ่ายที่เป็นกลางนำโดยเจ้าสุวัณนะพุม่า หลังสนธิสัญญาเจนีวา 1954 ผู้นำฝ่ายขวาคือกะต่าย โดนสะโสลิตขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากเจ้าสุวัณนะพุม่า ระยะเวลาแต่ไม่ประสบความสำเร็จในการเจรจากับฝ่ายแนวลาวยรักชาติ ทำให้แนวลาวยรักชาติไม่ได้เข้าร่วมในการเลือกตั้งปลายปี ค.ศ. 1955 ตามที่ตกลงกันไว้ที่เจนีวา แต่สภาที่มาจากการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่สนับสนุนฝ่ายขวา ทำให้เจ้าสุวัณนะพุม่ากลับมาเป็นนายกอีกครั้งหนึ่ง

เจ้าสุวัณนะพุม่าสามารถเจรจาให้มีการตั้งรัฐบาลผสมได้สำเร็จในเดือนสิงหาคม 1957 ฝ่ายแนวลาวยรักชาติได้มอบแขวงซำเหนือ และพงสาสี่แก่ราชอาณาจักร และมีการตกลงจะรวมกองทัพทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน เจ้าสุพานวงเข้าร่วมรัฐบาลในตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงแผนผังก่อสร้างและสถานที่พุมิ วงวิจิต ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวง

กรรมการ และศิลปินกร (Toye. 1968, p. 111-112)

การเลือกตั้งเพิ่มเติมในเดือน พฤษภาคม ค.ศ.1958 แนวลาวรักชาติได้รับความสำเร็จอย่างท่วมท้นโดยได้รับเลือก 9 คนจากผู้สมัคร 13 คน และพรรคการเมืองที่เป็นพันธมิตรกับแนวลาวรักชาติคือพรรคสันติภาพได้รับเลือก 4 ที่นั่งเป็น 13 ที่นั่งจาก 21 ที่นั่ง เพื่อรวมกับผู้แทนเก่า 38 คน เจ้าสุพานวงซึ่งลงรับสมัครที่เวียงจันทน์เป็นผู้ได้รับคะแนนสูงสุดในการเลือกตั้งครั้งนี้ (ทองสาไชยวงคำดี และคณะ. 1989, น.290-291)

ความพ่ายแพ้ของฝ่ายขวาทำให้ CIA สนับสนุนด้านการเงินแก่นักการเมืองฝ่ายขวาชื่อเสียงสนับสนุนจากสภา และสนับสนุนให้นายทหารฝ่ายราชอาณาจักรรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอำนาจนอกสภาสนับสนุนให้ ผุย ชะนะนิกอนเป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีนโยบายขจัด ตัดความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมทั้งหมด ประกาศนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ปิดหนังสือพิมพ์ของฝ่ายแนวลาวรักชาติ (Brown and Zasloff. 1986, p.64-65)

การรวมกองทัพของทั้งสองฝ่ายทำให้เกิดการเข้าสู่จุดวิกฤต เมื่อทหารฝ่ายปะเทดลาวต่อรองให้คงตำแหน่งนายทหารของตนเอาไว้ กองทหารฝ่ายราชอาณาจักรจึงเข้าปิดล้อมกองทัพฝ่ายปะเทดลาวไว้ แต่

ทหารฝ่ายปะเทดลาวส่วนใหญ่สามารถหลบหนีกลับไปสู่เขตอิทธิพลของฝ่ายปฏิวัติได้ รัฐบาลประกาศว่าฝ่ายปะเทดลาวทำการกบฏและจับเจ้าสุพานวง รวมกับผู้นำของแนวลาวรักชาติอีก 15 คนไปขังที่คุกโพนเค็งในวันที่ 28 กรกฎาคม 1959 ส่วน ไกสอน พมวิหาน ได้เดินทางกลับไปยังเขตอิทธิพลของฝ่ายปฏิวัติตั้งแต่ก่อนหน้าแล้วเพราะฝ่ายปะเทดลาวตัดสินใจว่าจะให้ผู้ที่มิฐานะในรัฐสภาทำหน้าที่ต่อสู้ทางการเมืองให้ถึงที่สุด ขณะที่ผู้ที่ไม่มิฐานะทางการเมืองกลับไปดำเนินงานสร้างเขตต่อต้านขึ้นมาใหม่ (สัมภาษณ์สุพะไซสุพานวง และสีชะนะ สีसान; Brown and Zasloff. 1986, p.67)

ขณะที่เจ้าสุพานวงและผู้นำแนวลาวรักชาติอยู่ในคุก ทองเสีย โคดวงสา สารวัตรทหารซึ่งทำหน้าที่ควบคุมผู้นำฝ่ายแนวลาวรักชาติเล่าว่า “เราสังเกตเห็นเสด็จ และผู้นำอื่นๆ เห็นพวกท่านมีกริยาน่าเคารพยำเกรง . . . มีบุคลิกภาพผิดแปลกจากเจ้านายเวียงจันทน์มาก แต่ละเช้าพวกท่านก็ออกหัดกายบริหาร ภายหลังมาข้าพเจ้าจึงได้รู้ว่า เป็นเสด็จเจ้าสุพานวง เป็นผู้ระดมให้ผู้ที่ไม่ยอมหักออกหัดด้วยกัน . . . ต่อจากนั้นมาก็เห็นเสด็จเก็บได้พำขึ้นสนิม อันหนึ่งที่เขาทิ้งแล้ว ท่านเอามาถูใส่ซีเมนต์ตรงกอกน้ำจนขึ้นคมแล้ว ก็เอาไปถ่างหญ้าจนเกลี้ยงต่อมากท่านได้ยิ้มจอบพวกเราขุดดิน ปลูกทั้งผัก

ปลูกทั้งดอกไม้ และปลูกทั้งมะละกอจนเป็นสวน เสด็จพูดกับเราเวลาที่ท่านลับพร้าอยู่ว่า “หลานเอ๋ยพร้านี้ยังใช้การได้อยู่ ทำไมจึงเอามาทิ้ง หากพวกเราล้มมันดี ๆ มันก็คมขึ้น และให้ประโยชน์แก่เรา คำพูดดังกล่าว เราเองไม่อยากฟัง และเราเองไม่อยากตอบ แต่ก็ทำให้เราคิดถึงภาพของเจ้านายเวียงจันทน์ที่อยู่กองเงินกองทองแล้วฟุ่มเฟือยไม่มีขอบเขต . . . เราสังเกตเห็นอีกอันหนึ่งเมื่อเสด็จสุพานูงออกทำสวน มักจะมีถึงน้อยติดเอวเสมอ เพื่อเก็บเอาตะปูหรือนอตต่าง ๆ ที่ตกทิ้งไว้เห็นแล้วเราก็ไม่เข้าใจอะไร ในเรื่องที่เราใส่สาระประโยชน์เช่นนั้น แต่วันหนึ่งบังเอิญน็อตรถถีบเราเสียเราพยายามหมุนไปทางนั้นทางนี้ . . . พอดีเวลานั้นเสด็จมาเห็นท่านเลยร้องใส่ว่า “หลานหาอะไร? เอา ตุ๊กกระป๋องลงนี่ดู บางทีมีอันถูกกันหรือไม่” . . . เวลานั้นเราลั้งเลจจนตาแฉะ เหลียวได้เหลียวเหนือไม่เห็นใคร ก็เลยตัดสินใจจับเอากระป๋องนั้นมาคั้นดูก็เลยบังเอิญพบน็อตที่ถูกกัน. . . จากนั้นเราก็เริ่มอยากรู้ และค่อยๆ ไม่กลัวเสด็จและผู้นำลาวรักชาติทั้งหลาย เราพยายามใกล้ชิดอยากฟังท่านพูด ท่านเตือนท่านสอน ในที่สุดเราเองก็เชื่อใจได้ว่า ตนเองตกอยู่ในฝ่ายที่ไม่ถูก หรือฝ่ายอธรรม และแนวลาวรักชาตินั้นเป็นฝ่ายเป็นธรรม ฝ่ายประชาชนฝ่ายรักชาติที่แท้จริง” (หุมพันธ์ ตะตะนะวง. 1995, น.23-26)

เจ้าสุพานูงและคณะแนวลาวรักชาติ พร้อมด้วยทหารยาม 10 คนหลบหนีจากที่คุมขังในคืนวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 1960 การที่รัฐบาลฝ่ายขวาจับเจ้าสุพานูงมาคุมขังแต่สามารถหลบหนีไปพร้อมกับทหารยามนี้ทำให้ประชาชนเห็นว่าฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ที่ไม่ต้องการสันติภาพ ตกเป็นเครื่องมือของอเมริกา และเห็นว่าเจ้าสุพานูงเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ทำให้มีกระแสประชาชนเข้าสนับสนุนการปฏิวัติของร้อยเอกกองแล ซึ่งทำการยึดอำนาจและเรียกร้องให้มีความเป็นกลางในลาวในเดือนสิงหาคม 1960

สภาแห่งชาติที่ถูกกีดกันจากร้อยเอกกองแล และประชาชนได้ปลดนายกรัฐมนตรีซึ่งในขณะนั้นคือเจ้าสมสะเหน็ดออกจากตำแหน่ง และตั้งเจ้าสุวันนะพูมาขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี คณะของเจ้าสุพานูงที่หลบหนีไปได้ได้ส่งผู้แทนกลับมายังเวียงจันทน์ ส่วนเจ้าสุพานูงได้ออกแถลงการสนับสนุนนโยบายเป็นกลางของเจ้าสุวันนะพูมา

ฝ่ายขวาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอเมริกาก็กลับมายึดเวียงจันทน์คืนจากกองแลได้ในเดือนธันวาคม และได้ตั้งรัฐบาลใหม่ โดยมี เจ้าบุญอุ่ม นะจำปาสัก เป็นนายกรัฐมนตรีโดยมีฝ่ายโลกเสรีให้การรับรอง เจ้าสุวันนะพูมา และกองแลหลบหนีไปคงไซ่ ท่งไห่หิน ด้วยความสนับสนุนของฝ่ายปะเทดลาว รัฐบาลของเจ้าสุวันนะพูมามีฝ่ายสังคม

นิยม และอินเดียให้การรับรอง ในช่วงนี้เจ้าสุพานวงได้มาอยู่ร่วมกับเจ้าสุวันนะพูมาที่คังไซ (Dommen. 1985, p.67-68)

สถานการณ์ทางทหารของฝ่ายปะเทดลาว และฝ่ายเป็นกลางกลับมามีเปรียบเทียบเมื่อฝ่ายขวาในปี 1961 ถึงเมื่ออเมริกาจะให้ความช่วยเหลือจำนวนมหาศาลแก่ฝ่ายขวา ความพ่ายแพ้ของฝ่ายขวานำไปสู่การเจรจาเพื่อปรองดองกันอีกหลายครั้ง ในการเจรจาฝ่ายปะเทดลาวได้รับการยอมรับให้เป็นฝ่ายหนึ่งแยกจากฝ่ายขวา และฝ่ายเป็นกลางของนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 การเจรจาหลายครั้งโดยเจ้าบุญอุ่ม เจ้าสุวันนะพูมา และเจ้าสุพานวง เรียกว่า การเจรจาสამเจ้าลาวหรือการประชุมสามเสด็จ ภาพของเจ้าทั้งสามกลายเป็นสัญลักษณ์ของความปรองดองในลาวเวลานั้น นำไปสู่การประชุมเจนีวา 1961 ซึ่งอเมริกาได้ยอมรับความเป็นกลางในลาวเป็นครั้งแรกโดยมีการตกลงว่าอเมริกา ไช เวียด เวียดนามเหนือ และจีนจะไม่ตั้งลาวเข้าร่วมในกลุ่มของตน และรัฐบาลลาวซึ่งตกลงให้เจ้าสุวันนะพูมาเป็นนายกได้ให้สัญญาว่าจะรักษาสภาพความเป็นกลางของลาว (Dommen. 1985, p.71-73)

รัฐบาลผสมตั้งขึ้นในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1962 โดยแบ่งที่หนึ่งเป็นสามส่วนระหว่างฝ่ายขวา ฝ่ายเป็นกลาง และฝ่ายซ้าย เจ้าสุพานวงรับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

และรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ แผนผังรัฐบาลนี้ทำงานอยู่ได้ไม่ถึงปีและไม่สามารถตกลงในเรื่องสำคัญกันได้เลย ในเดือนเมษายนปีต่อมา กิณิม พลเสนา นักการเมืองฝ่ายเป็นกลางที่สนับสนุนแนวลาวรักชาติถูกฆาตกรรม เจ้าสุพานวงตัดสินใจเดินทางกลับไปยังเขตของฝ่ายปะเทดลาว หลังจากนั้นเจ้าสุวันนะพูมาได้เอนเอียงไปทางฝ่ายขวามากขึ้น เกิดปัญหาในการรวมกองทัพอีกครั้งหนึ่ง ตามด้วยการที่ฝ่ายปะเทดลาวไม่ยินยอมให้รัฐบาลเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ของตน ในที่สุดฝ่ายปะเทดลาวก็ถอนคณะรัฐมนตรีของตนออกจากเวียงจันทน์ ส่วนกำลังฝ่ายเป็นกลางของกองแลซึ่งเดิมเป็นพันธมิตรของฝ่ายปะเทดลาวถูกรุกไล่ออกจากทุ่งไหหิน มารวมกับกำลังฝ่ายขวาและเริ่มการรบขึ้นอีก สถานการณ์เปลี่ยนจากเดิมที่มีสามฝ่ายโดยฝ่ายเป็นกลาง และฝ่ายซ้ายสนับสนุนกัน กลายเป็นฝ่ายเป็นกลางไปพร้อมกับฝ่ายขวา ต่อสู้กับฝ่ายซ้าย

ความคาดหวังในการปรองดองกันยังคงมีอยู่ฝ่ายราชอาณาจักรไม่ได้ตั้งรัฐมนตรีขึ้นมาแทนตำแหน่งของแนวลาวรักชาติที่ถอนตัวออกไป ส่วนฝ่ายแนวลาวรักชาติก็ไม่ได้ตั้งรัฐบาลต่อต้านขึ้นมาอีก ต่างฝ่ายต่างแสดงว่าตนต้องการประนีประนอม และฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้ละเมิดสันติภาพความพยายามเจรจากันอีกครั้งของเจ้าสุพานวง และเจ้า

สุวัณนะพุมมาในปี 1964 ไม่ประสบผลสำเร็จ การต่อสู้ทางการเมืองจึงได้สิ้นสุดลงเป็น ระยะเวลายาวนาน การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ เข้ามาแทนที่จนถึงการหยุดยิง ในปี ค.ศ. 1973 (ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ. 1989, น.332 ; Dommen. 1985, p.85,87)

รัฐบาลผสมครั้งสุดท้าย

สงครามในช่วง 10 ปีจาก 1963-1973 ฝ่ายปะเทดลาวประสบความสำเร็จในการยึดครองพื้นที่เกือบ 4 ใน 5 ของประเทศ ถึงแม้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนฝ่ายรัฐบาลอย่างมาก รวมถึงการทิ้งระเบิดในพื้นที่ของ ฝ่ายปะเทดลาว จนทำให้ลาวเป็นประเทศที่ถูกทิ้งระเบิดมากที่สุดในประวัติศาสตร์การทำสงคราม และฝ่ายปะเทดลาวต้องย้ายกองบัญชาการไปอยู่ในถ้ำที่เวียงไซ แขวงห้วยพัน (Brown. 1982, p.20-21)

เจ้าสุพานวงยังคงติดต่อกับเจ้าสุวัณนะพุมมา (ด้วยความช่วยเหลือของสถานทูตไซเวียดและเวียดนามเหนือในเวียงจันทน์) ในช่วงของการต่อสู้ทางทหารนี้ แต่ข้อขัดแย้งที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้คือ ต่างฝ่ายต่างต้องการให้ฝ่ายตรงข้ามหยุดรับความช่วยเหลือจากต่างชาติ คืออเมริกา และเวียดนามเหนือ ในปี ค.ศ.1972 แนวลาวยุทธชาติได้ส่งผู้แทนมาเจรจาทันทีที่เวียงจันทน์ 2 ครั้งแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ จนกระทั่งหลังจาก

อเมริกาทำสัญญากับเวียดนามเหนือที่ปารีส ในปี ค.ศ. 1973 เจ้าสุวัณนะพุมมา ตระหนักได้ว่าเป็นการยอมแพ้แก่เวียดนามเหนือ และวิธีที่ดีที่สุดคือต้องร่วมมือทางการเมืองกับแนวลาวยุทธชาติ เพื่อให้ผลประโยชน์ของกลุ่มชาตินิยมอยู่เหนือผลประโยชน์ของต่างชาติ (Dommen. 1985, p.92)

การตกลงเพื่อปรองดองกันใหม่ของทั้งสองฝ่ายทำขึ้นในเวียงจันทน์ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1973 โดยยึดหลักทั่วไปของสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ. 1962 แต่ครั้งนี้ถือว่ากลุ่มการเมืองเหลือเพียง 2 ฝ่ายเท่านั้นคือฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายปะเทดลาว ซึ่งจะแบ่งที่หนึ่งในรัฐบาลคนละครึ่ง และมีการสร้างเขตเป็นกลางขึ้นในเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง โดยให้กองกำลังของทั้งสองฝ่ายรวมกันในการรักษาความปลอดภัยในสองเมืองนี้

เจ้าสุพานวงเดินทางเข้าสู่เวียงจันทน์ ในวันที่ 3 เมษายน ค.ศ.1974 และในวันต่อมาเดินทางร่วมกับเจ้าสุวัณนะพุมมาไปยังหลวงพระบาง การกลับสู่เมืองของเจ้าสุพานวงนี้มีประชาชนไปต้อนรับมากมาย และกลายเป็นภาพสำคัญของประวัติศาสตร์ลาว

เจ้าสุพานวงไม่เข้าร่วมในรัฐบาลผสมครั้งนี้ แต่ดำรงตำแหน่งประธานคณะมนตรีผสมการเมืองซึ่งตั้งขึ้นที่หลวงพระบาง คณะมนตรีนี้ได้เข้าแทนที่สภาแห่งชาติซึ่งจะถูก

ยุคในเวลาต่อมาเป็นการตั้งอำนาจนิติบัญญัติมาจากฝ่ายราชอาณาจักรได้สำเร็จ

ต่อมาคณะมนตรีผสมการเมืองได้ประกาศโครงการสันติภาพ และปรองดองในชาติ 18 ข้อขึ้นมา มีเนื้อหาเหมือนกับนโยบายของแนวลาวยุคชาตินิยมว่าด้วยความเสมอภาค ระหว่างเพศ เชื้อชาติ ศาสนา รับรองสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ สนับสนุนสวัสดิการสังคม ส่งเสริมสันติภาพ เอกภาพของลาว (Brown and Zasloff. 1986, p.297-300)

ประเด็นของนโยบาย 18 ข้อ รวมทั้งการต่อต้านผู้นำฝ่ายราชอาณาจักรที่โก่งกิ้น เช่น ผุย ชะนะนิคอน, สีสุก นะจำปาสัก ฯ และต่อต้านการแทรกแซงอเมริกา เป็นประเด็นหลักที่มีการปลุกกระดมให้ประชาชนทำการชุมนุมประท้วงและเดินขบวนโดยฝ่ายปะเทดลาว ประชาชนที่มีความไม่พอใจรัฐบาลซึ่งมีปัญหาโก่งกิ้น ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมมาเป็นเวลานาน ได้ออกมาสนับสนุนเจ้าสุพานวงและฝ่ายปะเทดลาวเป็นจำนวนมาก มีการเดินขบวนประท้วงทั่วไปในเขตปกครองของฝ่ายราชอาณาจักรในระดับท้องถิ่นมีการปลดผู้นำเดิมออกจากตำแหน่ง และจัดตั้งคณะกรรมการของฝ่ายปะเทดลาวเข้าไปแทน มีการเดินขบวนใหญ่หลายครั้งในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1974 กลุ่มผู้ประท้วงได้ทำการยึดสำนักงาน USAID ประกาศขับไล่อเมริกาและลูกสมุน เป็นแรง

บีบบังคับให้ผู้สนับสนุนฝ่ายขวาหนีออกนอกประเทศ รวมทั้งประชาชนที่หวาดกลัวคอมมิวนิสต์มีการอพยพข้ามมายังฝั่งไทยเป็นจำนวนมาก

หลังจากรัฐมนตรีกระทรวงป้องกันประเทศหนีออกจากประเทศไปแล้ว ผู้นำของฝ่ายปะเทดลาว คือ นายพลคำอ้วน บุบผา ได้เข้าทำหน้าที่แทน และทหารฝ่ายปะเทดลาวได้เข้ายึดตัวเมืองสะหวันนะเขต ทำแขก และหลวงพะบาง เวียงจันทน์ในช่วงปลายเดือนพฤษภาคม โดยมีกลุ่มประชาชนให้การต้อนรับ (ไพโรจน์ ไพธิวงศ์. 2519, น.30-31; ทองสา ไชยะวงคำดี และคณะ. 1989, น. 406-407)

ชัยชนะของฝ่ายปะเทดลาวนั้นเป็นชัยชนะทางการเมืองก่อนที่จะยึดอำนาจทางการทหาร ซึ่งทำให้ไม่มีความรุนแรงในการปฏิวัติลาว ถึงแม้ชัยชนะของฝ่ายปะเทดลาวจะเป็นผลกระทบจากการถอนตัวจากอินโดจีนของอเมริกา แต่ชัยชนะทางการเมืองก่อนหน้าการใช้กำลังทหารยึดอำนาจนั้นเป็นผลจากการก่อกระแสประชาชนที่สนับสนุนเจ้าสุพานวง และต่อต้านผู้นำฝ่ายขวา ซึ่งเป็นการลุกฮือของประชาชนครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ลาว (กระแสหลักนั้นเป็นการสนับสนุนแนวลาวยุคชาตินิยมไม่ใช่พรรคประชาชนปฏิวัติ) ทำลายอำนาจฝ่ายขวา และเปิดโอกาสให้พรรคประชาชนปฏิวัติเข้า

มามีอำนาจ

หลังจากฝ่ายปะเทดลาวยึดอำนาจได้แล้ว เจ้าชีวิตประกาศสละราชสมบัติ มีการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้น โดยมีเจ้าสุพานวงเป็นประธานประเทศ และ ไกสอน พมวิหานเป็นนายกรัฐมนตรี

นอกจากตำแหน่งประธานประเทศแล้วเจ้าสุพานวง ได้รับตำแหน่งประธานสภา

ประชาชนและประธานแนวลาวยุติวัติ (เปลี่ยนชื่อมาจากแนวลาวยุติวัติ) และเป็นสมาชิกกรรมการเมืองของพรรคประชาชนปฏิวัติ ท่านออกจากหน้าที่เนื่องจากปัญหาสุขภาพในปีค.ศ. 1986 และออกจากตำแหน่งประธานประเทศ ในปี ค.ศ. 1991 ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1995 (Stuart-Fox and Kooyman. 1992, p. 144)

บรรณานุกรม

หนังสือ

3349. เจ้าเพชรราชบุรุษเหล็กแห่งราชอาณาจักรลาว. ม.ป.ท., ม.ป.ป..

ไกสอน พมวิหาน. สรรนิพนธ์. นนบุรี : สันติธรรม, 2531.

เจ้าสุพานวงค์ผู้นำปฏิวัติ. นนทบุรี : สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม, 2533.

ดี.จี.อี.ฮอลล์. ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

กวาดล ทรงประเสริฐ. อินโดจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

อ๋น ชนะนิกร, ท้าว. ความหลังของข้าพเจ้า ท้าวอ๋น "ตินเย็น". ปกัสสร โปริยานนท์แปลจากภาษาลาว. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2520.

บทความ

ไพโรจน์ ไพธิวงศ์. "ลาว : สูสาธารณรัฐ." จุลสารชุดเหตุการณ์ปัจจุบัน. เล่มที่ 57 (ก.พ.2519) : 1-17.

ภาษาลาว

ไกสอน พมวิหานลูกของประชาชน. เวียงจันทน์ : คณะกัมมะกานวิทยาสาตสังคม, 1991.

ทองสา ไชยวงคำดี และคณะ. ปะหวัดสาตลาว เหลี่ยม 3. เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1989.

พระราชานาจักลาว. รายงานการประชุมใหญ่ของสพหาแห่งชาติชุดที่ 4 (ค.ส.1960-1965). ม.ป.ป., ม.ป.ท..

พุมี่ วงวิจิต. ปะเทศลาวและกานต่อสูมีไซของปะชาชนลาวด้านลัดทึเมืองขึ้นแบบใหม่ของอเมริกา. ม.ป.ท.: ลาวรักชาติ, 1968.

_____ . ความซงจำ. เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม, 1987.

สิงกะโป สีโคตจุนนะมาลี. ชีวิตและเวียงงาน. เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำหน่ายชาวหนุ่ม, 1991.

สีลา วีระวงส์. เจ้ามะหาอุปรัตเพตชะราด. เวียงจันทน์ : คณะก่ามะกานวิทยาศาสตร์สังคม, 1995.

สุพานวง, เสด็จเจ้า. ทิตสะตินิกเชิน ทวมหล้มละลายอย่างหนักอยู่ลาว. ม.ป.ท., 1972.

หุมพัน รัตตะนะวง. อะหุสอนน้อย อกับบุรุดผู้หยิ่งใหญ่. เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม. 1995.

สัมภาษณ์

คำผาย บุปผา (สมาชิกลาวเป็นลาวหลวงพะบาง คณะกรรมการศูนย์กลางแนวลาวรักชาติ) 30 ม.ค. 2540.

ดวงไซ หลวงพะสี (อดีตสมาชิก “เป็นกลางที่รักชาติ”) 12 ธ.ค. 2539.

ไมสุข ไชสมแพง (สมาชิกกรรมการศูนย์กลางแนวลาวรักชาติ และพรรคประชาชนปฏิวัติ) 7 ก.พ. 2540.

สมบุญ วงหน่อบุนท์. (สมาชิกแนวลาวรักชาติ อดีตเจ้าแขวงหลวงน้ำทา) 10 ก.พ. 2540.

สิงกะโป สีโคตจุนนะมาลี. (นายพลฝ่ายปะเทศลาว) 17 ธ.ค. 2539.

สีชนะ สีสาน. (อดีตผู้อำนวยการวิทยุปะเทศลาว รัฐมนตรีกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมฯ) 11, 24 ธ.ค. 2539, 10 ก.พ. 2540.

สุพะไซ สุพานวง (บุตรเจ้าสุพานวง) 24 ธ.ค. 2539.

หุมพัน รัตตะนะวง. (สมาชิกแนวลาวรักชาติ ผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคม) 30 ธ.ค. 2539.

Books

Adam, Nina S. and McCoy, Alfred W. ed. **Laos : War and Revolution**. Toronto : Harper & Row, 1970.

Brown, MacAlister. "The Communist Seizure of power in Laos." **Contemporary Laos**. pp.18-38. edited by Martin Stuart-Fox. St. Lucia : University of Queensland press, 1982.

Brown, MacAlister. and Zasloff, Joseph J. **Apprentice Revolutionaries**. California : Hoover Institution, 1986.

Dommen, Arthur J. **Conflict in Laos**. New York : Praeger, 1971.

Laos:Keystone of Indochina. Colorado : Westview Press, 1985.

Gunn, Geoffrey C. **Political Struggles in Laos**. Bangkok:Duang Kamol,1988.

Langer, Paul F. and Zasloff, Joseph j. **North Vietnam and the Pathea Lao**. Massachusett : Harvard University Press, 1970.

Stuart-Fox, Martin. and Kooyman, Mary. **Historical Dictionary of Laos**. Metuchen, N.J.:The Scarecrow Press, 1992.

Toye, Hugh. **Laos: buffer state or battleground**. London:Oxford University Press, 1968.

Zasloff, Joseph J. "Leadership and Organization Of the Pathet Lao" **Indochina in Conflict**. pp.113-123. edit by Zasloff, Joseph J. and Goodman, Allan E.. Lexington:Lexington Book, 1972.

หมายเหตุ

การสะกดชื่อต่าง ๆ ในบทความนี้จะสะกดใกล้เคียงกับในภาษาลาว ยกเว้นคำว่า เวียงจันทน์ สะกดตามที่ราชบัณฑิตยสภากำหนด

บทความนี้ดัดแปลงจากสารนิพนธ์ชื่อ "บทบาททางการเมืองของเจ้าสุภานุวงศ์ (ค.ศ.1945-1975)" ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการ SEASREP และ The Toyota Foundation ผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณผู้ให้ทุนรวมทั้งผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์ทุกท่าน.